

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om förutsättningarna för aktiebolaget CSC – IT-centret för vetenskap Ab:s ställning som anknuten enhet, om gemensam användning av den forskningsinfrastruktur som är i bolagets ägo och om dess beredskapsskyldighet

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att det stiftas en lag om förutsättningarna för aktiebolaget CSC – IT-centret för vetenskap Ab:s ställning som anknuten enhet, om gemensam användning av den forskningsinfrastruktur som är i bolagets ägo samt om dess beredskapsskyldighet.

Enligt förslaget ska det i lagen föreskrivas om undantag från bestämmelserna om minimiägarandel och försäljning till utomstående i lagen om offentlig upphandling och koncession. Lagen ska möjliggöra försäljning i ekonomiskt syfte av beräkningskapacitet hos de nationella superdatorer som CSC äger och förvaltar, om den kapacitet som anslås för detta slags ekonomiska verksamhet årligen är högst 20 procent av bolagets totala årliga beräkningskapacitet. Enligt förslaget ska principerna för gemensam användning av de superdatorer som finansieras nationellt eller av ett europeiskt konsortium i fortsättningen vara enhetliga. Regleringen underlättar i synnerhet möjligheterna för företag och andra aktörer som använder beräkningskapacitet för ekonomiska syften att långsiktigt planera användningen av högpresterande beräkningssystem för sin egen forsknings- och utvecklingsverksamhet. I lagen föreslås dessutom bestämmelser om bolagets beredskapsskyldighet för störningssituationer och undantagsförhållanden.

Lagen avses träda i kraft våren 2026 samtidigt som den lag som gäller ändring av upphandlingslagen.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
MOTIVERING.....	3
1 Bakgrund och beredning.....	3
1.1 Bakgrund.....	3
1.2 Beredning.....	4
2 Nuläge och bedömning av nuläget	4
2.1 Inledning	4
2.2 EU:s regler för konkurrens och statligt stöd	6
2.2.1 Statligt stöd (EU-fördraget, artikel 107, Europeiska kommissionens tillkännagivanden 2016/C 262/01 och 2022/C 414/01).....	6
2.2.2 Rådets förordning (EU) 2021/1173	7
2.3 Konsekvenser av försäljning på marknaden	8
2.4 Bedömning av nuläget	10
3 Målsättning	10
4 Förslagen och deras konsekvenser	11
4.1 De viktigaste förslagen	11
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna.....	11
4.2.1 Ekonomiska och administrativa konsekvenser	11
4.2.2 Konsekvenser för företagen	11
4.2.3 Konsekvenser för bolagets verksamhet	13
4.2.4 Konsekvenser för myndigheterna	13
5 Alternativa handlingsvägar.....	14
5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser	14
5.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet	15
5.2.1 Inledning.....	15
5.2.2 Nederländerna.....	15
5.2.3 Norge	16
5.2.4 Italien	16
5.2.5 Sverige	17
6 Remissvar	17
7 Specialmotivering.....	19
8 Bestämmelser på lägre nivå än lag	22
9 Ikraftträdande	22
10 Verkställighet och uppföljning	22
11 Förhållande till andra propositioner	22
11.1 Samband med andra propositioner	22
11.2 Förhållande till budgetpropositionen.....	22
12 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning.....	22
LAGFÖRSLAG.....	24
Lag om förutsättningarna för aktiebolaget CSC – IT-centret för vetenskap Ab:s ställning som anknuten enhet, om gemensam användning av den forskningsinfrastruktur som är i bolagets ägo och om bolagets beredskapsskyldighet.....	24

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

Undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde har koncentrerat ägarskap och förvaltning av central forskningsinfrastruktur till CSC – IT-centret för vetenskap Ab (CSC). Även högskolorna och Riksarkivet äger betydande forskningsinfrastruktur.

Europas ledande ställning i fråga om dataekonomi, vetenskaplig spetskompetens och industriell styrka beror i allt högre grad på förmågan att utveckla viktig teknik i fråga om högpresterande beräkningssystem, tillhandahålla högpresterande beräkningssystem och datainfrastrukturer av världsklass och upprätthålla sin nuvarande ledande position i fråga om tillämpningar av högpresterande beräkningssystem. Högpresterande beräkningssystem är kärnan i digitaliseringen av den europeiska ekonomin och gör det möjligt för många industribranscher att skapa nya produkter och tjänster med högre mervärde. I kombination med annan avancerad digital teknik, såsom artificiell intelligens, stordata och molnteknik, banar de högpresterande beräkningssystemen väg för innovativa samhälleliga och industriella tillämpningar inom för Europa kritiska områden, såsom individanpassad medicin, väderleksprognoser och klimatförändring, smart och grön planering och trafik, smarta och gröna transporter, nya material för ren energi, design och virtuell testning av läkemedel, hållbart jordbruk samt teknologi- och tillverkningsindustri.

Högpresterande beräkningssystem (HPC) är en strategisk resurs för det politiska beslutsfattandet; tillämpningar som möjliggör sådana beräkningssystem hjälper till att förstå och planera effektiva lösningar på många komplexa globala utmaningar och i fråga om krishantering. Högpresterande beräkningssystem bidrar till viktig policy, som den europeiska gröna given, genom att tillhandahålla modeller och verktyg för att omvandla ett ökande antal komplexa miljöutmaningar till möjligheter för social innovation och ekonomisk tillväxt.

CSC är ett bolag med specialuppgifter som ägs av finska staten och våra högskolor. Staten äger 70 procent av bolaget, medan högskolorna äger återstoden i varierande grad. Ur upphandlingslagstiftningens synpunkt är CSC för närvarande en till staten samt universiteten och yrkeshögskolorna anknuten enhet. I bolagsordningen konstateras att bolaget fungerar som en sådan anknuten enhet för ägarna som avses i artikel 12.1 och 12.3 i Europaparlamentets och rådets direktiv om offentlig upphandling (2014/24/EU).

CSC:s verksamhet kan anses ha börjat år 1971, då under namnet Käyttötoimisto 2 (KT2) som var förlagd till Statens datorcentral (VTTK). År 1982 ändrades namnet till Univac, enligt centraldatorn som byrån administrerade. Därefter har byrån hetat Korkeakoulujen palvelutoimisto och därpå Korkeakoulujen palveluosasto samt till sist, före bolagiseringen, Tieteellisen laskennan palvelu (TLP). År 1993 bolagiserades verksamheten och bolaget fick namnet CSC – Tieteellinen laskenta Oy. Senare har namnet ändrats till CSC – Tieteen tietotekniikan keskus (på svenska inofficiellt CSC – IT-centret för vetenskap). Undervisnings- och kulturministeriet svarar för bolagets ägarstyrning. År 2016 beslutade staten att avyttra 30 procent av bolagets aktiestock till universiteten och yrkeshögskolorna. Ägarbasen för CSC – IT-centret för vetenskap Ab har utvidgats till de universitet som nämns i 1 § i universitetslagen (558/2009) och de yrkeshögskolor som fått tillstånd enligt 7 § i yrkeshögskolelagen (932/2014), för att bolagets tjänster skulle kunna bidra till att dess resurser utnyttjas för forskning och vetenskap på ett effektivare sätt än hittills. Målet var att högskoleväsendet i sin helhet skulle omfattas av tjänsterna. Genom ägararrangemanget skapades förutsättningar för högskolorna att

anlita bolagets tjänster på ännu effektivare och smidigare sätt. Därtill var strävan att tydliggöra ansvarsfrågorna inom forskningen och innovationsverksamheten samt förbättra möjligheterna till nya samarbetsstrukturer och kompetenskluster genom samarbeten mellan olika forskningsaktörer. Bolagets mål är att i icke-vinstdrivande syfte producera tjänster för ägarna. Även statliga forskningsinstitut får fritt anlita CSC:s beräkningskapacitet i och med att undervisnings- och kulturministeriet har utsträckt den ersättning ministeriet erlägger så att den även omfattar deras beräkningstid.

1.2 Beredning

Propositionen har beretts som tjänstemannaärendet vid undervisnings- och kulturministeriet. Propositionen hänför sig dels till de av CSC förvaltade superdatorerna LUMI och LUMI AI samt policyn för användningen av dem i förhållande till användningen av de nationella superdatorerna samt dels till den reform av upphandlingslagen som är under beredning.

Utlåtanden om utkastet till propositionen begärdes under tiden 12.2.2025–2.4.2025 i tjänsten utlåtande.fi. Remissvaren behandlas i avsnitt 6.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

2.1 Inledning

CSC hör till undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde. Inom statsrådet svarar undervisnings- och kulturministeriet för bolagets ägarstyrning. På beslutsfattandet om ägandet och på ägarstyrningen tillämpas lagen om statens bolagsinnehav och ägarstyrning (1368/2007). På bolagets verksamhet tillämpas aktiebolagslagen (354/2006). Bolaget iakttar lagen om offentlig upphandling och koncession (1397/2016), nedan *upphandlingslagen* i sina upphandlingar.

I aktieägaravtalet för CSC anges ägararrangemanget mellan staten och högskolorna. Där konstateras att CSC till följd av arrangemanget blir en enhet anknuten till högskolorna i enlighet med upphandlingslagen, utöver att det är en enhet anknuten till staten. Bolagets ställning som anknuten enhet möjliggör effektiva och högkvalitativa upphandlingar av bolagets tjänster utan att dessa behöver konkurrensutsättas i enlighet med upphandlingslagen. I bolagsordningen konstateras att bolaget fungerar som en sådan anknuten enhet för ägarna som avses i artikel 12.1 och 12.3 i Europaparlamentets och rådets direktiv om offentlig upphandling (2014/24/EU).

CSC har en styrelse där det ingår fyra till sju ordinarie medlemmar. I delägaravtalet mellan CSC:s ägare avtalas att bolagsstämman väljer styrelsen så att staten utser en styrelseordförande och högst fyra andra medlemmar och universiteten gemensamt utser en styrelsemedlem och yrkeshögskolorna gemensamt en styrelsemedlem.

CSC:s ägare har genom ett internt aktieägaravtal kommit överens om en delegation som ska utforma bolagets ägarstrategi. Delegationen består av tio medlemmar, av vilka staten befullmäktigar fem representanter och universiteten gemensamt tre representanter samt yrkeshögskolorna gemensamt två representanter. Ägarstrategin anger principerna för bolagets verksamhet och dess grundläggande uppgifter som ska styra bolagets styrelse i fråga om mål och viktigaste beslut så att dessa är förenliga med den upphandlande enhetens intressen. Delegationen utövar ett avgörande inflytande över CSC:s mål och viktigaste beslut samt anger principerna och de grundläggande uppgifterna för bolagets verksamhet så att dessa ligger i den upphandlande enhetens intresse.

Finska staten har rätt att utan vederlag lösa in aktier som övergår från en ägare till en annan. Detta utesluter möjligheten att aktier överförs till privata aktörer.

CSC utvecklar och upprätthåller nationell infrastruktur för vetenskapliga beräkningar, datahantering och dataanalytik samt tjänster i anslutning till detta. CSC upprätthåller bland annat en statligt finansierad superdatormiljö, molntjänster för forskningsbruk, vetenskapliga tillämpningsprogram och datasamlingar för olika vetenskapsområdens behov samt möjliggör för finländska forskare att få tillgång till motsvarande internationella forskningsmiljöer. Därtill erbjuder bolaget sakkunnigstöd och utbildning för utnyttjandet av ovan nämnda tjänster samt utvecklar metoder för analys av datasamlingarna.

CSC utvecklar och upprätthåller det nationella nätverket för vetenskaplig forskning och utbildning (Funet) samt tjänster i anslutning till detta. I Funet-nätet har forskningens särskilda behov beaktats. CSC:s uppgift är att erbjuda dataförbindelser som uppfyller forskningens behov för ca 80 forsknings- och statliga organisationer i Finland. Till Funet-tjänsterna hör bl.a. tjänster som gäller datasäkerhet och i anknytning till videokonferenser. I flera länder har man byggt upp nationella forskningsnätverk med tanke på forskningens särskilda behov. Dessa nationella forskningsnätverk är knutna till ett för forskningen nödvändigt globalt forskningsnätverk.

CSC utvecklar och upprätthåller de tjänster den nationella informationsinfrastrukturen står för, i synnerhet för forskningens och kulturens behov. Bolaget ansvarar för långsiktigt digitalt bevarande av nationella kulturarvssamlingar och forskningssamlingar. Sådana samlingar är till exempel Riksarkivets, Museiverkets och Nationalbibliotekets samlingar samt unika forskningssamlingar av sådant slag som det vore omöjligt eller oerhört dyrt att reproducera. Bolaget ska utveckla tjänster i syfte att främja tillgången till och utnyttjandet av datasamlingar som behövs för forskningen och som finansierats med allmänna medel.

I enlighet med bolagsordningen för CSC är bolagets verksamhetsområde att utveckla och erbjuda data- och kommunikationstekniska tjänster på den finländska forskningens, undervisningens, kulturens, förvaltningens och informationshanteringens områden för undervisnings- och kulturministeriet, högskolor och forskning, undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde samt för den offentliga förvaltningen. Enligt bolagsordningen är CSC ett icke-vinstdrivande bolag som inte ger utdelning till ägarna. År 2024 var CSC:s omsättning 78,1 miljoner euro och vid utgången av år 2024 arbetade 670 personer vid CSC. CSC:s ägarparter är bolagets viktigaste kunder. År 2024 stod försäljningen till den konkurrensutsatta marknaden för mindre än en procent av bolagets omsättning. Återstoden bestod av försäljning grundad på avtal med bolagets ägare, dvs. finska staten och högskolorna, samt verksamhet på den icke-konkurrensutsatta marknaden. I bolagets verksamhet på den icke-konkurrensutsatta marknaden ingår framför allt att erbjuda tjänster som anknyter till användningen av nationell forskningsinfrastruktur och att verkställa lagar genom att bolaget utför uppgifter som det påförts av staten, samt att delta i nationella och internationella forskningsprojekt som en part i projektet.

En betydande del av CSC:s omsättning genereras genom avtal med finska staten. Undervisnings- och kulturministeriet och CSC ingår serviceavtal om leverans av tjänstehelheter till ministeriet eller ministeriets ansvarsområde. Det mest omfattande och värdefulla av dessa avtal är det avtal som årligen ingås mellan undervisnings- och kulturministeriets högskole- och forskningspolitiska avdelning och bolaget, och som gäller tjänster för utbildningens, forskningens, kulturens och förvaltningens behov. I statsbudgeten reserveras årligen ett anslag för genomförande av tjänsterna enligt avtalet. Genom de avtal som ingås med bolaget fullgör undervisnings- och kulturministeriet också sin skyldighet enligt lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen (906/2019) att inom sitt eget

ansvarsområde sköta uppdateringen av innehållet i den offentliga förvaltningens informationshanteringskarta och upprätthålla de allmänna riktlinjerna i syfte att främja interoperabiliteten mellan ansvarsområdets gemensamma informationslager och informationssystem. Genom avtalen med CSC har staten också en viktig inverkan på bolagets serviceutbud.

Genom den föreslagna ändringen av upphandlingslagen (RP 2/2026) ska det föreskrivas om en minimiägarandel (10 procent) för anknutna enheters innehav.

2.2 EU:s regler för konkurrens och statligt stöd

2.2.1 Statligt stöd (EU-fördraget, artikel 107, Europeiska kommissionens tillkännagivanden 2016/C 262/01 och 2022/C 414/01)

När det gäller offentlig finansiering eller offentligt stöd måste man alltid bedöma dess inverkan på marknaden. Statligt stöd definieras i artikel 107.1 i EU-fördraget som sådant stöd som ges av en medlemsstat eller med hjälp av statliga medel, av vilket slag det än är, och som snedvrider eller hotar att snedvrida konkurrensen genom att gynna vissa företag eller viss produktion i den utsträckning det påverkar handeln mellan medlemsstaterna. Dessa konsekvenser ska bedömas också i fråga om bolag som sköter specialuppgifter. EU:s regler om statligt stöd ska tillämpas, om alla kriterier i artikel 107.1 i fördraget uppfylls: 1) offentliga medel kanaliseras till offentliga eller privata företag som utövar ekonomisk verksamhet, 2) den ekonomiska fördelen är selektiv, 3) åtgärden snedvrider eller hotar att snedvrida konkurrensen, 4) åtgärden snedvrider eller hotar att snedvrida konkurrensen och påverkar handeln mellan medlemsstaterna (kriteriet för inverkan på handeln). Artikel 107.1 i EU-fördraget gäller inte när staten ingriper genom offentlig maktutövning eller offentligrättsliga organ är verksamma i egenskap av myndighet. Ett organ kan anses utöva offentlig makt, när verksamheten i fråga hör till statens centrala uppgifter eller till sin natur, sitt syfte och i och med de bestämmelser som tillämpas på den hänför sig till dessa uppgifter. Allmänt taget kan det anses att om en medlemsstat har beslutat att införa marknadsmekanismer är verksamhet som naturligt ingår i myndigheternas privilegier och som staten ansvarar för ändå inte ekonomisk verksamhet. Exempel på sådan verksamhet är armén, polisen, flygsäkerhet och flygtrafikövervakning, övervakning och säkerhet inom sjöfarten, kontroll av förhindrande av förorening, organisering, finansiering och verkställighet av fängelsestraff, myndigheternas användning och återställande av offentliga markområden och insamling av uppgifter för offentliga ändamål på grundval av en i lag föreskriven skyldighet för berörda företag att anmäla sådana uppgifter. Organisationsformen (affärsverk eller aktiebolag) har ingen betydelse i denna bedömning, utan verksamhetens karaktär avgör. Om ett offentligt samfund bedriver ekonomisk verksamhet som kan särskiljas från utövning av offentlig makt, är samfundet i fråga ett företag på det sätt som avses i fördraget, varvid reglerna om statligt stöd blir tillämpliga på verksamheten i fråga. Om en ekonomisk verksamhet däremot inte kan särskiljas från utövandet av offentlig makt, är all verksamhet inom den berörda enheten fortfarande knuten till utövandet av offentlig makt och omfattas därför inte av begreppet företag.

Europeiska kommissionen har behandlat begreppet statligt stöd ytterligare i sitt tillkännagivande om begreppet statligt stöd som avses i artikel 107.1 i fördraget om Europeiska kommissionens funktionssätt (C/262/01, nedan *tillkännagivandet om begreppet statligt stöd*). I tillkännagivandet behandlas det under vilka förutsättningar offentlig finansiering av infrastruktur inte överhuvudtaget omfattas av EU:s regler. Enligt tillkännagivandet ska EU:s regler inte tillämpas om infrastrukturen används för icke-ekonomisk verksamhet. Tillkännagivandet har tolkats så att tillhandahållande av offentlig infrastruktur för statens eget bruk inte utgör någon ekonomisk verksamhet ens när en del av denna verksamhet riktar sig till marknaden (infrastrukturundantaget). Kommissionen har också ansett att offentlig finansiering

av så kallade sedvanliga tjänster som tillhandahålls inom ramen för andra än ekonomiska verksamheter i allmänhet inte påverkar handeln mellan medlemsstaterna. Därmed inverkar t.ex. lokalhyran för en butik i anslutning till statlig museiverksamhet eller en lunchrestaurang i anslutning till ett kontorshus inte på handeln mellan medlemsstaterna. Infrastrukturundantaget är av betydelse med tanke på CSC:s verksamhet. Med andra ord, när staten använder infrastruktur som staten äger, t.ex. en superdator i statlig ägo, för att ordna sin verksamhet, omfattas detta inte av tillämpningsområdet för reglerna om statligt stöd ens i situationer där en ringa del av infrastrukturen används av någon annan aktör. Denna övriga användning är så kallad anknytande verksamhet eller sedvanliga tilläggstjänster. En förutsättning är att det inte är möjligt att på ett förnuftigt sätt särskilja andra än statens användning av infrastrukturen. Detta gäller åtminstone när verksamheterna förbrukar samma insatsvaror som den huvudsakliga statliga användningen, t.ex. samma material, utrustning, arbetskraft eller fasta kapital. I tillkännagivandet om begreppet statligt stöd konstateras det i punkt 207 i fråga om användningen av infrastruktur att om en enhet bedriver både ekonomisk och icke-ekonomisk verksamhet, ska medlemsstaterna se till att offentlig finansiering av icke-ekonomisk verksamhet inte används för korssubventionering av ekonomisk verksamhet. Anknytande verksamheter ska vara begränsade i förhållande till infrastrukturens kapacitet. Den ekonomiska användningen av infrastrukturen kan betraktas som anknytande verksamhet om den kapacitet som årligen tilldelas sådan verksamhet inte överstiger 20 procent av den totala årliga infrastrukturkapaciteten. Sedvanliga tilläggstjänster räknas inte med när andelen anknytande verksamhet räknas ut. Anknytande verksamhet som riktar sig till marknaden ska också särredovisas i bokföringen.

Även om reglerna om statligt stöd enligt EU-fördraget och vidhängande rättspraxis inte tillämpas på offentlig finansiering på de grunder som anges ovan, ska konkurrensneutraliteten bedömas utifrån den nationella konkurrenslagen (948/2011). Det väsentliga med tanke på konkurrenslagen är att säkerställa konkurrens på marknadsvillkor i situationer där en offentlig aktör bedriver ekonomisk verksamhet i ett konkurrensläge på marknaden och Konkurrens- och konsumentverkets behörighet att utöva tillsyn över denna verksamhet. Med stöd av neutralitetsbestämmelserna i kap. 4 a i konkurrenslagen har verket behörighet att ingripa i ett förfarande eller en verksamhetsstruktur som tillämpas i sådan ekonomisk verksamhet som bedrivs av staten eller en enhet som staten har bestämmande inflytande över och som t.ex. snedvrider eller kan bidra till att snedvrida förutsättningarna för en sund och fungerande konkurrens på marknaden.

2.2.2 Rådets förordning (EU) 2021/1173

I Europeiska unionens råds förordning om bildande av det gemensamma företaget för ett europeiskt högpresterande datorsystem (European High Performance Computing Joint Undertaking, EuroHPC JU) konstateras att tilldelningen till användarna av åtkomsttid till det gemensamma företagets superdatorer bör vara avgiftsfri för offentliga användare. Den bör också vara avgiftsfri för privata användare för deras tillämpningar som rör forsknings- och innovationsverksamhet som finansieras av Horisont Europa eller programmet för ett digitalt Europa samt för privat innovationsverksamhet hos små och medelstora företag, när så är lämpligt. Sådan tilldelning av åtkomsttid bör baseras på öppna inbjudningar att anmäla intresse som utlyses av det gemensamma företaget och utvärderas av oberoende experter. Med undantag för användare som är små och medelstora företag och som bedriver privat innovationsverksamhet, bör alla användare som tilldelas avgiftsfri åtkomsttid till det gemensamma företagets superdatorer tillämpa en strategi baserad på öppen vetenskap och sprida de kunskaper som vunnits genom åtkomsten i enlighet med förordning (EU) 2021/695. Tilldelningen av åtkomsttid till användare för annan ekonomisk verksamhet än privat innovationsverksamhet som bedrivs av små och medelstora företag (som drabbas av särskilda marknadsmisslyckanden) bör ske enligt principen om betalning baserad på användning och

baserat på marknadspriser. Tilldelning av åtkomsttid för sådan ekonomisk verksamhet bör vara tillåten men begränsad och avgiftsnivån bör fastställas av styrelsen. Åtkomsträtten bör fördelas på ett öppet sätt. Styrelsen bör fastställa särskilda bestämmelser för att bevilja åtkomsttider avgiftsfritt, när så är lämpligt, och utan någon inbjudan att anmäla intresse, för initiativ som anses vara strategiska för unionen. Representativa exempel på strategiska initiativ för unionen är följande: Destination Earth, flaggskeppsprojektet Human Brain Project Flagship, initiativet 1+ Million Genomes, de gemensamma europeiska dataområdena på områden av allmänt intresse – i synnerhet hälsodataområdet, spjutspetsenheter för högpresterande datorsystem, nationella kompetenscentrum för högpresterande datorsystem och digitala innovationsknutpunkter.

Särskilda villkor ska gälla för alla industrianvändare med kommersiella syften i fråga om unionens andel av åtkomsttiden. Avgiftsnivån ska fastställas av styrelsen. De avgifter som genereras av den kommersiella användningen av unionens andel av åtkomsttiden ska utgöra en intäkt för det gemensamma företagets budget och ska användas för att täcka det gemensamma företagets driftskostnader. Den åtkomsttid som tilldelas kommersiella tjänster får inte överstiga 20 % av unionens totala åtkomsttid till varje EuroHPC-superdator.

Europeiska unionens råd antog den 17 juni 2024 en förordning (EU) 2024/1732 om ändring av rådets förordning (EU) 2021/1173. På basis av ändringen har det gemensamma företaget för ett europeiskt högpresterande datorsystem EuroHPC bättre möjligheter att erbjuda både offentliga forskningsorganisationer och företag beräkningskapacitet och tjänster för forskning kring artificiell intelligens. Europeiska kommissionen har den 15 juli 2025 lagt fram ett förslag till ändring av rådets förordning (EU) 2021/1173. Enligt kommissionens förslag kan det gemensamma företaget EuroHPC genomföra den effektivare beräkningskapacitet som de nya modellerna för artificiell intelligens (s.k. gigafabriker) förutsätter. Dessutom skulle det gemensamma företaget EuroHPC kunna samordna och genomföra ett kvantforsknings-, innovations- och industrialiseringsprogram i enlighet med den europeiska kvantstrategin.

CSC är värdorganisation för EuroHPC JU:s EuroHPC-superdator Lumi, i enlighet med rådets förordning. Lumi finns i CSC:s datorsal i Kajana.

I fråga om LUMI skiljer sig beviljandet av åtkomsttid för ekonomisk verksamhet från motsvarande användning av de finländska superdatorerna i nationell ägo som CSC förvaltar. De nationellt ägda superdatorerna omfattas av de begränsningar i fråga om åtkomsttid som gäller försäljning till utomstående (5 %/500 000 euro) enligt den nationella upphandlingslagen, men för LUMI:s del begränsas åtkomsttiden enligt EuroHPC JU-förordningen till 20 procent.

2.3 Konsekvenser av försäljning på marknaden

I enlighet med tillkännagivandet om begreppet statligt stöd ska effekterna av den verksamhet som bedrivs också bedömas utifrån huruvida verksamheten påverkar handeln mellan medlemsstaterna. CSC producerar i princip tjänster för högskolorna och för staten själv, och då äger verksamheten endast rum på finskt territorium. I anslutning till internationella forskningsprojekt skulle den också kunna äga rum utanför Finlands eller till och med EU:s gränser. De statliga affärsverkens verksamhet bedöms på det hela taget antingen inte ha någon inverkan alls på handeln eller investeringarna mellan medlemsstaterna, eller handlar på sin höjd om en marginell inverkan. Den infrastruktur som är i CSC:s ägarbesittning utgörs av objekt för vilka det inte finns konkurrerande infrastruktur på marknaden. I fråga om vetenskapliga högpresterande beräkningssystem existerar ingen marknad, och det finns inga aktörer som skulle producera sådana tjänster för marknaden på marknadsmässiga villkor. För statens eget bruk produceras och underhålls dessa tjänster så att CSC förvaltar och äger den apparatur och

det kunnande som behövs. Den egentliga produktionen i anslutning till vetenskapliga högpresterande beräkningssystem sker för CSC:s del till exempel i fråga om underhåll och uppbyggnad i huvudsak genom konkurrensutsättning på marknaden i enlighet med upphandlingslagen.

I Europa används förutom CSC:s superdator Lumi även motsvarande EuroHPC-superdatorer, nämligen Leonardo som finns i Bologna i Italien och MareNostrum5 i Barcelona i Spanien. Leonardo administreras av CINECA i Italien och MareNostrum5 av Barcelona Supercomputing Center (BSC) i Spanien. Hälften av finansieringen av dessa EuroHPC-datorer sköts via EuroHPC JU och den andra hälften av ett konsortium som består av värdländerna. Till konsortiet för LUMI (Large Unified Modern Infrastructure) hör förutom Finland även Belgien, Island, Norge, Polen, Sverige, Schweiz, Danmark, Tjeckien, Estland samt Nederländerna, som anslutit sig till konsortiet vid en senare tidpunkt. Det europeiska gemensamma företaget för ett högpresterande datorsystem (European High Performance Computing Joint Undertaking, EuroHPC JU) utvecklar ett högpresterande datorsystem i världsklass genom att samla EU:s, deltagarländernas och de deltagande privata aktörernas resurser, stärka Europas vetenskapliga spetskompetens och industriella styrka, främja ekonomins digitalisering och säkerställa Europas tekniska oberoende. I Europa används också i stor utsträckning tidigare generationers huvudsakligen nationella superdatorer samt nästa generations EuroHPC-superdatorer, som håller på att konstrueras. Bland dem finns också LUMI AI som kommer att finnas i Finland.

Alla ovannämnda superdatorer förväntas även ge tillgång till en viss del av sin beräkningskapacitet för olika företags forsknings- och utvecklingsarbete. Det gemensamma företags styrelse beslutar om prissättningen för kommersiellt bruk av den beräkningstid som hör till det gemensamma företaget, och priserna gäller samtliga EuroHPC-superdatorer. Varje land i konsortiet får dock enligt sitt eget beslut anslå en andel av den beräkningstid som allokerats för landets eget bruk för företag och kommersiella ändamål.

CSC kan endast erbjuda företag LUMI:s beräkningskapacitet, eftersom man tolkat det så att försäljning av de nationella superdatorernas kapacitet till utomstående omfattas av den i upphandlingslagen fastslagna gränsen på 500 000 euro. Den kapacitet LUMI och CSC:s infrastruktur i form av nationella superdatorer innehar lämpar sig för forsknings- och utvecklingsprojekts behov av beräkningar och databehandling, men går inte att använda för företags operativa affärsverksamhet. Orsaken till detta är att tillgänglighets- och servicelöftet för dessa forskningsinfrastrukturers beräkningskapacitet inte når upp till nivån för kontinuerlig serviceproduktion.

LUMI:s kapacitet har också erbjudits för små och medelstora företags forsknings- och utvecklingsprojekt inom ramen för Business Finland. I Business Finlands bidrag till företagen ingår kostnadsfri användning av LUMI:s beräkningskapacitet. Kapaciteten räknas in i det stödbelopp som företaget får.

De europeiska EuroHPC-superdatorerna har konstruerats för att samarbeta och kommunicera med varandra. I princip konkurrerar de inte med varandra. I Finland omfattas de nationella superdatorerna av en lägre gräns för försäljning till utomstående än LUMI gör. Till exempel i Italien och Spanien omfattas också nationella superdatorer av en gräns för försäljning till utomstående på 20 procent. Detta kan ha en ogynnsam inverkan på Finlands möjligheter att erbjuda företag tillräcklig beräkningskapacitet, vilket kan äventyra konkurrenskraften för finländska företags FoUI-verksamhet jämfört med konkurrenterna i övriga länder. Överskottskapaciteten för nationellt finansierade superdatorer eller superdatorer som samfinansieras av EuroHPC JU erbjuds i princip för FoUI-behovet vid företag inom respektive stat som ansvarar för finansieringen av dem. Även om det egentligen inte finns någon

konkurrens i fråga om tillhandahållande av beräkningskapacitet kan en begränsning av försäljningen som är striktare än i andra EU-länder leda till ett för finländska FoUI-aktörer och -företag ofördelaktigt konkurrensläge. De samarbetsmöjligheter som står till buds kan till exempel påverka ett företags beslut att placera sin FoUI-verksamhet i närheten av vissa europeiska och nationella superdatorer bland dem som erbjuds av olika länder. På sikt kan detta slags samarbete vara till nytta också nationellt.

2.4 Bedömning av nuläget

CSC ägs av staten och högskolorna och är en anknuten enhet enligt upphandlingslagstiftningen och ett bolag som sköter specialuppgifter. Enligt 15 § 1 mom. i upphandlingslagen som trädde i kraft vid ingången av 2017 får en anknuten enhet endast bedriva affärsverksamhet i liten skala (högst 5 procent och med högst en andel på 500 000 euro av omsättningen) tillsammans med andra aktörer än de upphandlande enheter som utövar ett bestämmande inflytande över den. Genom en ändring av upphandlingslagen (RP 2/2026) ska det föreskrivas om en minimiägarandel (10 procent) för anknutna enheters innehav. Högskolornas ägarandelar når inte upp till procentuella andelar på den nivån, eftersom inte bara staten utan också samtliga högskolor inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde är ägare till bolaget.

Med undantag för Finland och Polen iakttar de övriga EU-medlemsländerna i sin nationella lagstiftning den försäljningsgräns på 20 procent som anges i Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/24/EU om offentlig upphandling. Finlands nationella lagstiftning försätter CSC i en mer ofördelaktig position jämfört med andra medlemsstaters motsvarande nationella sammanslutningar som erbjuder IKT-tjänster för forskning och utbildning.

Forskningen är till sin natur nätverksbaserad och internationell. Forskarsamfunden överskrider anknutna enheters samt organisationers och staters gränser. CSC stöder finländsk forskning genom att erbjuda tjänster med anknytning till HPC-infrastruktur, datahantering och -analytik samt till öppen tillgång, återanvändning och långtidsförvaring av datasamlingar som tillhör forskningen. CSC upprätthåller de finländska högskolornas, forskningens och undervisningens datanät Funet, som är ett oersättligt stödinstrument för forskningen.

Finland deltar bl.a. genom olika fördrag i många europeiska forskningsinfrastrukturer som ger finländska forskare tillgång till verktyg och forskningsdata. Medlemskap i internationella forskningsinfrastrukturer stärker Finlands renommé och ställning i fråga om forskning och mångsidig kompetens. CSC är en självskriven företrädare för Finland och förmedlar tjänster i flera internationella forskningsinfrastrukturer. Exempelvis är den finansiering EU:s olika ramprogram anslår för forskning avsedda till stöd i utvecklingsskedet, och den bestående verksamheten som följer på det sker med bidrag från andra håll än EU. Med tanke på Finlands konkurrenskraft är det inte gynnsamt om finländska aktörer lämnas utanför, i synnerhet i fråga om de på bestående infrastrukturarrangemang som följer på utvecklingsskedet. Det är i det skedet investeringar och serviceproduktion för forskningen ordnas inom EU:s medlemsstater. Finland skulle kunna bli utanför de internationella forskningssamfundens servicestrukturer, om CSC inte hade möjlighet att förmedla tjänsterna till finländska forskare. Detta skulle skada den finländska forskningens internationalisering och konkurrenskraft.

3 Målsättning

Syftet med propositionen är att främja statens möjligheter att genom forskningspolitik och forskningsfinansiering stärka den finländska forskningens internationella nivå, konkurrenskraft och förutsättningar för spetsforskning. Genom propositionen stärks i synnerhet företagens möjligheter att utnyttja högpresterande beräkningssystem i sin FoU-verksamhet.

Högkvalitativa forskningsinfrastrukturer är en allt viktigare förutsättning för banbrytande forskning, eftersom de attraherar begåvningar från hela världen och är nödvändiga för exempelvis informations och kommunikationsteknik och med tanke på central teknologi som får utvecklingen att ta fart. På grund av de stora investeringskostnaderna i inledningsskedet, vilka beror på att forskningsinstitut och -utrustning på toppnivå framför allt anskaffas av forskarsamfundet för forskningsverksamhet i initialskedet, är det ofta är omöjligt att hitta den finansiering som behövs på marknaden, och har staten har därför utgjort en naturlig finansiär i fråga om högpresterande beräkningsmiljöer i Finland.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

Genom propositionen säkerställs det att bolaget fortfarande kan vara en anknuten enhet till staten, universiteten och yrkeshögskolorna. Enligt förslaget ska det krav på en 10 procents minimiägarandel för anknutna enheter som föreslås ingå i upphandlingslagen inte tillämpas på bolaget.

Enligt förslaget ska lagen möjliggöra försäljning i ekonomiskt syfte av beräkningskapaciteten hos de nationella superdatorer som är i CSC:s ägo, om den årliga kapaciteten för detta slags ekonomiska verksamhet inte överstiger 20 procent av bolagets totala årliga beräkningskapacitet. Därmed är principerna för gemensam användning av de superdatorer som finansieras nationellt och av dem som finansieras av ett sameuropeiskt konsortium i fortsättningen enhetliga. Detta underlättar i synnerhet möjligheterna för företag och andra aktörer att långsiktigt planera användningen av högpresterande beräkningssystem för sin egen forsknings- och utvecklingsverksamhet.

Bolaget åläggs en beredskapsskyldighet som inte bara gäller forskningsinfrastrukturer, utan alla bolagets tjänster.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

4.2.1 Ekonomiska och administrativa konsekvenser

Propositionen främjar statens möjligheter att stärka den internationella nivån på finländsk forskning och förutsättningarna för spetsforskning. Dessa mål eftersträvas genom att dels främja uppkomsten av starka kompetenskluster som bildar nätverk och en internationalisering av dem, dels genom att stärka forskningsinfrastrukturer samt genom att främja öppenheten i fråga om forskningsdata och forskningsresultat samt utnyttja den kompetens och de forskningsresultat som uppstår. CSC innehar en betydande roll i fråga om utvecklingen och upprätthållandet av denna service.

Propositionen har inga konsekvenser för statsbudgeten. På årsnivå får CSC:s intäkter från försäljningen av forskningsinfrastrukturens kapacitet till marknadspris utökas till högst 20 procent, men en så stor andel av kapaciteten har aldrig funnits fritt tillgänglig för försäljning till utomstående. Intäkterna från försäljningen till utomstående beräknas uppgå till ca 4 miljoner euro per år.

4.2.2 Konsekvenser för företagen

Inledning

Propositionen erbjuder företagen möjlighet att i synnerhet utnyttja service i form av högpresterande beräkningssystem i sina forsknings- och utvecklingsprojekt i de fall där forskningsresultaten inte är öppet tillgängliga. Motsvarande kapacitet för vetenskapligt högpresterande beräkningssystem finns inte att tillgå för företag i Finland, och därmed uppstår det till denna del inte någon konkurrenssituation på marknaden. Finländska företag kan, liksom andra europeiska företag, redan nu ansöka om beräkningstid vid alla superdatorer som medfinansieras av EuroHPC JU. CSC får sälja kapacitet till företag endast till den del den inte behövs för ägarnas bruk.

Statligt stöd

Enligt artikel 107 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (A:25.3.1957, FördrS 103/94, nedan *EUF-fördraget*) är statligt stöd i regel förbjudet. Statligt stöd är enligt artikel 107.1 i FEUF stöd som ges av en medlemsstat eller med hjälp av statliga medel, av vilket slag det än är, som snedvrider eller hotar att snedvrida konkurrensen genom att gynna vissa företag eller viss produktion, oförenligt med den inre marknaden i den utsträckning det påverkar handeln mellan medlemsstaterna. Stödmottagaren måste vara ett företag, men detta beror inte på mottagarens rättsliga ställning (offentligrättslig eller privaträttslig enhet) eller den ekonomiska verksamhetens karaktär (vinstdrivande eller icke-vinstdrivande). Avgörande för klassificeringen av en organisation som ett sådant företag som avses i reglerna om statligt stöd är om organisationen bedriver ekonomisk verksamhet där det är fråga om att erbjuda produkter eller tjänster för en viss marknad.

I EU-kommissionens tillkännagivande C (2022) 7388 preciseras begreppet statligt stöd som avses i artikel 107.1 I tillkännagivandet tas bland annat upp den kommersiella karaktären hos verksamhet som anknyter till främjande av utbildning och forskning samt kultur och kulturarv samt deras position i förhållande till regleringen av statligt stöd. I tillkännagivandet konstateras att allmän utbildning som anordnas inom ett nationellt utbildningssystem som finansieras och står under tillsyn av staten kan anses utgöra annan än ekonomisk verksamhet. Exempelvis sorterar universitetens och forskningsorganisationernas primära funktioner, såsom att bedriva oberoende F&U-verksamhet i syfte att öka kunskap och förståelse, inte under reglerna för statligt stöd till företag. Även funktioner som anknyter till främjande av kultur och kulturarv ska i regel anses vara av icke kommersiell art. CSC:s tjänster är nära anknutna till vårt nationella utbildningssystem samt till att upprätthålla och genomföra samt stödja den utbildning som ges och den forskning som bedrivs vid högskolorna.

CSC:s kärnverksamhet riktar sig till sådana verksamhetsområden som med avseende på reglerna för statligt stöd enligt praxis ansetts utgöra annan än ekonomisk verksamhet. Dessutom karakteriseras största delen av de kunder som anlitar CSC:s tjänster av att de är icke-kommersiella. Till den del CSC i ringa grad säljer tjänster till utomstående aktörer på den kommersiella marknaden, handlar det om ekonomisk verksamhet. Enligt kommissionens tillkännagivande kan finansieringen dock i detta slags situationer, där forskningsorganisationer eller forskningsinfrastruktur nästan enbart används för annan än ekonomisk verksamhet, i sin helhet falla utanför tillämpningsområdet för statligt stöd, om användningen i ekonomiskt syfte endast handlar om anknytande verksamhet, dvs. har en direkt motsvarighet i den verksamhet som bedrivs inom forskningsinfrastrukturen och till den delen är av väsentlig betydelse för eller nära anknuten till sådan verksamhet som huvudsakligen utgörs av annan verksamhet än sådan som bedrivs i ekonomiskt syfte. Detta gäller till exempel i fråga om verksamhet som förbrukar samma insatsvaror som verksamhet som huvudsakligen inte gäller ekonomisk vinning, utan till exempel gäller material, apparatur, arbetskraft eller fast kapital. Dessutom måste den

anknyttande verksamheten bibehållas i liten skala i relation till infrastrukturens kapacitet, och får inte utgöra mer än 20 procent av infrastrukturens totala årliga kapacitet.

CSC kan således inte anses bedriva ekonomisk verksamhet som handlar om att tillhandahålla varor eller tjänster på en viss marknad. Den finansiering som CSC får av staten genom upphandlingsavtal eller i form av understöd utgör inte förbjudet statligt stöd, eftersom bolagets huvudsakliga verksamhet inte omfattas av reglerna om statligt stöd.

4.2.3 Konsekvenser för bolagets verksamhet

Propositionen föranleder inga ändringar i CSC:s nuvarande uppgifter. I förslaget åläggs bolaget en beredskapsplikt, enligt vilken bolaget genom beredskapsplaner och förberedelser för verksamheten samt genom andra åtgärder ska säkerställa funktionssäkerheten för den forskningsinfrastruktur som är i bolagets ägo samt att övriga tjänster som bolaget sköter upprätthålls också under undantagsförhållanden och i störningssituationer. CSC har redan i nuläget sett till de beredskapsarrangemang som krävs för skötseln av bolagets uppgifter.

Genom cybersäkerhetslagen (124/2025) genomförs Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2022/2555 om åtgärder för en hög gemensam cybersäkerhetsnivå i hela unionen, om ändring av förordning (EU) nr 910/2014 och direktiv (EU) 2018/1972 och om upphävande av direktiv (EU) 2016/1148 (nedan *NIS2-direktivet*). De i cybersäkerhetslagen föreskrivna riskhanteringsskyldigheterna och riskhanteringsåtgärderna tillämpas på juridiska personer som bedriver i den lagen föreskriven verksamhet. CSC har anmält sig till Transport- och kommunikationsverket Traficoms NIS2-register, eftersom flera verksamhetsområden inom CSC omfattas av cybersäkerhetslagen. Den bestämmelse som nu föreslås om bolagets beredskapsskyldighet kompletterar de skyldigheter bolaget har enligt cybersäkerhetslagen.

Propositionen bedöms inte förändra fördelningen av bolagets omsättning i någon betydande grad, vilket betyder att ägarna skulle förbli dess huvudsakliga kunder även efter det lagen trätt i kraft. Propositionen ändrar inte på bolagets nuvarande verksamhetsprinciper. Propositionen utvidgar inte heller bolagets verksamhetsfält jämfört med nuläget.

Propositionen bidrar till att undvika stigande kostnader och uppkomsten av överlappande tjänster. Med tanke på Finlands konkurrenskraft är det inte rationellt att i ett land av Finlands storlek bygga upp överlappande tjänster av det slag som krävs för forskning. Propositionen stöder därtill CSC:s förutsättningar för att delta i internationellt samarbete kring forskningsinfrastrukturer eller i samutveckling genom partnerskap. Propositionen ger företagen möjlighet att med hjälp av CSC:s forskningsinfrastruktur genomföra egna forskningsprojekt som förutsätter högpresterande beräkningssystem.

CSC ska separat övervaka försäljningen i enlighet med sin ställning som anknyttad enhet samt försäljningen av forskningsinfrastrukturens kapacitet.

4.2.4 Konsekvenser för myndigheterna

Propositionen har inte några konsekvenser för verksamheten vid statliga ämbetsverk och inrättningar eller universitet och yrkeshögskolor. Dessa kan utnyttja CSC på samma sätt som för närvarande. Det är emellertid tänkbart att forskningssamarbeten mellan högskolor och företag kan öppna upp mer omfattande och nya möjligheter i och med att forskningsprojekt som baserar sig på högpresterande beräkningssystem kan inledas antingen med utgångspunkt i en högskola eller i ett företag. Dessutom kan projekten avancera i snabbare takt mot en kommersialisering.

Genom propositionen föreskrivs det om ägarnas behörighet att styra och ha tillsyn över CSC:s beredskap samt få de lägesbildsuppgifter av bolaget som behövs. Propositionen bidrar således till att bolagets ägare ska ha en tillräcklig lägesbild av bolagets beredskapsnivå samt av de effekter störningssituationer och undantagsförhållanden ger upphov till. På det hela taget kan konsekvenserna för myndigheternas del anses vara små.

5 Alternativa handlingsvägar

5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser

Om den föreslagna ändringen inte görs och CSC:s gräns för försäljning till utomstående i sin helhet hålls inom ramen för den nationella gränsen på 5 procent, är det inte lönsamt för CSC att börja skapa ramar och strukturer för den service som erbjuds företag, eftersom den kapacitet som kan säljas ut i så fall blir så liten. För närvarande erbjuder CSC inte de nationella superdatorernas högpresterande beräkningskapacitet till några företag alls. I några års tid skulle det fortfarande gå att sälja överskottskapacitet hos superdatorn LUMI och den EU-finansierade superdatorn LUMI AI, som byggs efter LUMI. I det läget skulle CSC inte flexibelt kunna erbjuda överskottskapacitet hos den superdator som just i den stunden skulle ha sådan att erbjuda.

Ett alternativ vore att till upphandlingslagen foga en paragraf om gemensamt utnyttjande av forskningsinfrastrukturer, som skulle göra det möjligt att sälja den forskningsinfrastruktur som de anknutna enheterna besitter till utomstående upp till gränsen på 20 procent. En sådan ändring av upphandlingslagen skulle göra det möjligt att i större utsträckning använda forskningsinfrastrukturer som anknutna enheter förfogar över i olika företags forsknings- och utvecklingsprojekt. Detta skulle mycket väl kunna motiveras, både med tanke på det europeiska regelverket och med tanke på förarbetena till den finska lagen om statlig finansiering av forsknings- och utvecklingsverksamhet. I motiveringen till den finansieringslagen konstateras det att man i bedömningar och rapporter om FoUI-systemet har lyft fram företagets och forskningsorganisationernas långvariga FoUI-samarbete som verksamhet, vars finansiering bör stärkas inom det nuvarande FoUI-systemet. Vidare konstateras det att en utveckling av förutsägbarheten och långsiktigheten i den statliga FoU-finansieringen förbättrar universitetens, yrkeshögskolornas och forskningsinstitutionernas möjligheter att satsa mer långsiktigt på högkvalitativ forskning samt att intensifiera samarbetet mellan FoUI-verksamheten och företag och andra samhällsaktörer. En förutsägbar finansiering betyder också att de offentliga forskningsinstitutionerna har större möjlighet att ansöka om och beviljas finansiering från internationella källor, inklusive från Europeiska unionens forsknings- och utvecklingsfinansiering. En tilltagande offentlig FoU-finansiering med framförhållning bedöms sporra företagen att öka sina FoUI-investeringar och samarbetet med forskningsorganisationerna. Utöver CSC har till exempel VTT Ab forskningsinfrastruktur som lämpar sig för företagets forskningsbruk. Det har dock inte varit aktuellt med någon beredning av en ändring av upphandlingslagen på nationell nivå. Det föreligger emellertid många behov av att reformera upphandlingslagen på nationell nivå, och är inte möjligt att genomföra alla ändringar samtidigt.

Som ett annat alternativ skulle CSC kunna bilda ett dotterbolag som sålde HPC-tjänster kommersiellt och till marknadspris. Det har gjorts en utredning om förutsättningarna för att bilda ett sådant dotterbolag, enligt vilken det kan visa sig vara en utmanande och tungrodd att fördela moderbolagets forskningsinfrastruktur och arbetstid mellan moderbolaget och dotterbolaget. Eftersom den kapacitet som olika företags forskningsprojekt tar i anspråk varierar över tid, är utbyggnaden av en permanent affärsverksamhet kring detta inte ett hållbart alternativ. Det är i vilket fall som helst endast fråga om försäljning av överskottskapacitet, och

avsikten är inte att utvidga verksamheten till rent kommersiell verksamhet. Ett eventuellt nytt marknadsmässigt bolag skulle vara av rent industriell och kommersiell karaktär. Ett sådant bolag skulle inte utgöra en upphandlande enhet. Mellan CSC och ett hypotetiskt marknadsmässigt bolag skulle det inte föreligga någon relation i form av omvänd upphandling med anknuten enhet och in-house sisters. CSC:s tjänster för ett eventuellt marknadsmässigt bolag skulle handla om CSC:s försäljning till utomstående. Enligt utredningen borde verksamheten vid de båda bolagen (det marknadsmässiga bolaget och det befintliga in house-bolaget) arrangeras så att det som i första hand eftersträvas är att bolagen stöder sitt agerande på de resurser respektive bolag förfogar över. Det hypotetiska marknadsmässiga bolaget skulle i egenskap av marknadsmässig aktör inte behöva konkurrensutsätta sina tjänster, och därmed kunna kopa dem av den som det anser bäst utan skyldighet att konkurrensutsätta tjänsterna.

5.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet

5.2.1 Inledning

Internationellt sett finns det framför allt andra europeiska stater där experttjänster inom IKT som stöder forskning har ordnats på ett sätt som påminner om CSC:s verksamhetsmodell. I alla europeiska nationella organisationer som motsvarar CSC är gränsen för försäljning av högpresterande beräkningskapacitet till utomstående 20 procent.

5.2.2 Nederländerna

I Nederländerna finns en andelslag, SURF, till stöd för forskningsverksamhet. Av organisationerna som är medlemmar i SURF förutsätts att deras huvudsakliga uppgift är undervisning och/eller forskning eller att de i övrigt gör en väsentlig satsning på undervisning och/eller forskning. Därtill ska medlemsorganisationerna vara upphandlande enheter enligt Nederländernas lag om offentlig upphandling. Medlemmarna i SURF (det finns över hundra medlemmar) är universitet, yrkeshögskolor, läroanstalter på andra stadiet, universitetssjukhus, forskningsinstitut, bibliotek och arkiv. SURF:s kärnverksamhet omfattar att stöda forskningsverksamhet i Nederländerna genom att erbjuda medlemmarna tillgång till en gedigen IKT-infrastruktur. Bolaget svarar för Nederländernas nationella superdators funktion och erbjuder beräkningstjänster för den akademiska forskningens och utbildningens behov i Nederländerna. Därtill erbjuder bolaget dataförvarings-, nät-, moln-, e-forsknings- och visualiseringstjänster för akademiska och kommersiella sammanslutningar. Därmed fungerar SURF även i samarbete även med företag och olika industrisektorer. Tjänsterna som erbjuds av SURF kan förutom av andelslagets medlemsorganisationer även användas av olika kunskapsinstitutioner, såsom universitetens akademiska hälsocentraler samt KNAW:s (Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen) och NWO:s (The Netherlands Organisation for Scientific Research) medlemsinstitutioner. Förutom sina kärnuppgifter bedriver SURF även mångsidigt samarbete inom utbildning, forskning och IKT med universitet, yrkeshögskolor, forskningsinstitutioner och andra samarbetsorganisationer. Det internationella samarbetet gör det möjligt att utveckla tjänster för forskningsprojekt på Europainivå och ger samtidigt nederländska forskare möjlighet att utnyttja den internationella infrastrukturen. Man strävar efter att så långt som möjligt finansiera SURF:s verksamhet med avgifter som tas ut av dem som använder tjänsterna. En del av finansieringen är offentlig finansiering från staten. Andelslaget får stödfinansiering av medlemsorganisationerna, från Nederländernas utbildnings-, kultur- och forskningsministerium, från det nederländska finansministeriet och från NWO. <https://www.surf.nl/en>.

5.2.3 Norge

I Norge tillhandahålls tjänster inom högprestandaberäkning och dataförvaring genom det icke-vinstdrivande bolaget UNINETT Sigma2 AS (nedan *UNINETT Sigma*). Detta bolag är ett dotterbolag till och ägs helt av UNINETT AS som ägs av det norska Kunnskapsdepartementet. UNINETT Sigma förvaltar den nationella HPC-infrastrukturen i Norge. UNINETT Sigma får verksamhetsfinansiering av Norges forskningsråd och av universiteten i Oslo, Bergen, Trondheim och Tromsø som fungerar som dess konsortieparter. Därtill får bolaget ersättning för sina tjänster. UNINETT Sigma erbjuder sina kunder framför allt tjänster som gäller beräkningar, dataförvaring och dataanalys med hjälp av en superdator. Bolaget svarar också för utvecklingen och driften av den nationella e-infrastrukturen som är avsedd för matematiska ändamål. Därtill erbjuder bolaget tjänster inom fjärrvisualisering, behandling och arkivering av data samt detaljerad och sakkunnig kundservice i fråga om användningen av olika apparater. Förutom att erbjuda tjänster samordnar UNINETT Sigma Norges deltagande i verksamheten vid Nordic HPC (High Performance Computing), NeIC (Nordic e-infrastructure Collaboration) och olika europeiska forskningsnätverk. Genom internationellt samarbete strävar man efter att utveckla nya tjänster för forskare och att erbjuda forskare tillgång till de mest effektiva och utvecklade analysverktygen. UNINETT-bolagen erbjuder sina tjänster till organisationer vars huvudsyfte med verksamheten anknyter till utbildning och spridning av forskningsresultat. Tjänsterna används bland annat av norska universitet, forskningsinstitutioner, grundskolor och gymnasier samt kommuner, bibliotek och museer. Även forskningsprojekt som bedrivs i kommersiella företag kan i vissa situationer för en begränsad tid ges rätt till UNINETT:s tjänster. I UNINETT:s tjänster ingår också konsultation i frågor som gäller digitalisering. <https://www.uninett.no/en/about-uninett>.

Sedan ingången av 2022 har UNINETT AS ingått i en större serviceproduktionsmiljö, Sikt, som bildats genom en sammanslagning av NSD (Norsk senter for forskingsdata) AS, Uninett AS og Unit – Direktoratet for IKT og fellestjenester i høyere utdanning og forskning) och Sigma 2 (nasjonale einfrastrukturtenester), som fortsätter som dess dotterbolag, betjänar i allt större utsträckning den helhet som utgörs av norsk kunskapsproduktion, datahantering och vetenskaplig beräkning i <https://sikt.no/om-sikt/organisasjon-og-ledelse>. Sikt är ett ämbetsverk som lyder under det norska kunnskapsdepartementet och har sammanlagt ca 370 anställda.

5.2.4 Italien

I Italien fungerar det icke-vinstdrivande konsortiet Cineca (nedan *Cineca*) som operativ avdelning för ministeriet för utbildning och förtjänster samt universitets- och forskningsministeriet. I konsortiet ingår sammanlagt 112 italienska universitet och offentliga inrättningar. Cineca är Italiens största central som erbjuder beräkningstjänster och fungerar som en länk mellan det akademiska samfundet, näringslivet och den offentliga sektorn. Cineca fungerar som anknuten enhet för konsortiets medlemmar och största delen av dess tjänster riktar sig till ägarna, dvs. undervisnings-, universitets- och forskningsministeriet, forskningsinstitutionerna och universiteten. Cineca erbjuder dock även tjänster till privata aktörer och andra offentliga aktörer, men som anknuten enhet kan dess försäljning till andra än konsortiets medlemmar enligt upphandlingsdirektivet utgöra högst 20 % av den årliga omsättningen. Cineca erbjuder högprestandaberäkningstjänster, administrerar och utvecklar nätverksförbindelser och internetbaserade tjänster samt tar fram IT-lösningar och tjänster samt informationstjänster som används vid behandlingen av stora datamängder. Cineca erbjuder även tjänster kring införandet och integreringen av e-lärandeteknik och tjänster för hanteringen av skyddet av datasystem. Därtill erbjuder Cineca olika problemlösningstjänster för den offentliga sektorn och företag. Cineca representerar också Italien i EU-samordnade projekt som gäller att främja kunskapen om, utveckla och sprida IT-teknik. Cinecas verksamhet finansieras med

intäkter från förvaltningen av undervisnings-, universitets- och forskningsministeriets datasystem och produktionen av högprestandaberäkningstjänster samt med intäkter från övriga tjänster som produceras i synnerhet för universitet, företag och aktörer inom den offentliga förvaltningen. Därtill får Cineca EU-finansiering för olika forsknings- och utvecklingsprojekt.

5.2.5 Sverige

I Sverige administreras den nationella beräknings- och lagringsinfrastrukturen av NAISS (The National Academic Infrastructure for Supercomputing in Sweden), som är en decentraliserad infrastruktur som finansieras av Vetenskapsrådet och svenska partneruniversitet. Vetenskapsrådet står för cirka 75 procent av finansieringen av NAISS verksamhet och partneruniversiteten för 25 procent. NAISS beräknings- och lagringstjänster samt stödtjänster i anslutning till dem tillhandahålls via åtta värduniversitet. NAISS administreras av Linköpings universitet. Inom ramen för de årliga anslagen beslutar NAISS hurdana investeringar som riktas till de olika partnercentrumen. Beräknings- och lagringsresurser beviljas till alla svenska högskolor och forskningsinstitutioner genom ett öppet ansökningsförfarande. Bedömningen av ansökningarna görs av en allokeringsskommitté som består av representanter för universiteten. Även de universitet som inte är värduniversitet deltar således i finansieringen av NAISS. Webbtjänsterna för forskning och undervisning sköts via SUNET (Swedish University Computer Network), som tillhör Vetenskapsrådet. SUNET och NAISS är således separata organisationer. SUNET:s kunder är de svenska högskolorna samt museer, forskningsinstitutioner och sammanslutningar med nära anknytning till forskning. Finansieringen för SUNET kommer huvudsakligen från kunderna, men delvis även från Vetenskapsrådet.

6 Remissvar

Undervisnings- och kulturministeriet har den 15 januari 2024 begärt ett utlåtande av företagsstödsdelegationen om huruvida åtgärden uppfyller kriterierna för statligt stöd enligt artikel 107.1 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (FEUF). Företagsstödsdelegationen konstaterade i sitt utlåtande den 15 mars 2024 att den föreslagna åtgärden kan anses falla utanför tillämpningsområdet för reglerna om statligt stöd. I enlighet med begäran om utlåtande kan ”lagen om sam användning av CSC – IT-centret för vetenskap Ab:s forskningsinfrastruktur” till den del det inte handlar om försäljning till utomstående anses utgöra icke-ekonomisk verksamhet. I fråga om försäljning till utomstående kan åtgärden anses uppfylla kriterierna för anknytande verksamhet enligt punkt 207 i tillkännagivandet, varvid mindre ekonomisk verksamhet i anslutning till icke-ekonomisk verksamhet också faller utanför tillämpningsområdet för Europeiska unionens regler om statligt stöd. Företagsstödsdelegationen påminner dock om att kommissionens begrepp anknytande verksamhet av hävd inte har fastställts i Europeiska unionens domstols rättspraxis, och rättsläget är oklart till denna del. När undantaget för anknytande verksamhet utnyttjas ska det ses till att villkoren för det iakttas och att det säkerställs att inget statligt stöd kanaliseras till slutanvändarna av infrastrukturen.”

Utlåtanden om utkastet till proposition begärdes av sammanlagt 63 instanser under tiden 12.2.2025–2.4.2025 i tjänsten utlåtande.fi. Yttrandena och övriga beredningsunderlag till regeringspropositionen finns i tjänsten på adressen <https://okm.fi/sv/projekt?tunnus=OKM009:00/2021>.

Sammanlagt 23 instanser besvarade begäran om utlåtande. Utlåtanden lämnades av Finlands näringsliv rf, sammanslutningen av forskningsinstitut Tulanet, universitetens rektorsråd Unifi, Vasa universitet, Östra Finlands universitet, Helsingfors universitet, Metropolia ammattikorkeakoulu, Yrkehögskolornas rektorsråd Arene, Aalto universitet, Sivistysala ry,

arbets- och näringsministeriet, Åbo yrkeshögskola, Jyväskylä universitet, nätverket av universitetens IT-direktörer FUCIO, Riksarkivet, Finlands Akademi, Karelia ammattikorkeakoulu, Aapa, finansministeriet, VTT, Business Finland, Finn-ARMA, Konkurrens- och konsumentverket och en privatperson. Dessutom meddelade Försörjningsberedskapscentralen, Meteorologiska institutet, Lantmäteriverket, försvarsministeriet, justitieministeriet, kommunikationsministeriet, inrikesministeriet, utrikesministeriet, statsrådets kansli och Företagarna i Finland rf att de inte har något att yttra.

Nästan alla remissinstanser förhåller sig positiva till bestämmelserna om CSC:s ställning som anknuten enhet på det föreslagna sättet. Dessutom konstateras det att CSC:s ställning som anknuten enhet till staten och högskolorna har blivit allt viktigare, eftersom en allt större andel av forskningen numera baserar sig på data, AI-metoder och beräkning.

I några utlåtanden uttrycktes dock oro över att den föreslagna paragrafformuleringen ger CSC alltför omfattande möjligheter till försäljning till utomstående. Dessutom har det framförts önskemål om att CSC årligen ska utarbeta en konkurrensneutralitetsrapport som kan göras som en del av bokslutet till stöd för ägarstyrningen och den administrativa tillsynen. Konkurrensneutralitetsrapporten skulle t.ex. kunna innehålla en marknadskartläggning och utvecklingen av verksamheten. Det har också ansetts att alla undantag från ställningen som anknuten enhet enligt upphandlingslagen bör föreskrivas på ett enhetligt sätt antingen genom speciallagar eller som undantag i upphandlingslagen.

Nästan alla remissinstanser understödde paragrafen om gemensamt utnyttjande av forskningsinfrastruktur. Den största oron för gemensam användning av forskningsinfrastrukturen hänför sig till huruvida kapaciteten för högpresterande beräkningssystem är tillräcklig för högskolorna också efter lagens ikraftträdande. I flera utlåtanden konstateras det å andra sidan att det endast är fråga om försäljning av överskottskapacitet till den del som kapaciteten inte behövs för ägarnas bruk, varför oron kan vara onödig.

Definitionen av forskningsinfrastruktur har ansetts vara för omfattande, inexact eller föreslås bli ändrad. Det har ansetts att lagen endast ska gälla vetenskaplig beräkning och forskningsinfrastruktur som används för den och att bestämmelser om detta ska utfärdas så att det avgränsas noggrant. Dessutom konstateras det att paragrafens rubrik bör ändras, eftersom den inte motsvarar innehållet. Å andra sidan har det också konstaterats att det är bra att definitionen är så bred som möjligt för att författningen inte ska åldras snabbt i takt med att den tekniska utvecklingen framskrider.

I fråga om paragrafen om bolagets beredskapsskyldighet har remissinstanserna understött en bestämmelse om saken. Högskolorna anser att CSC:s beredskapsskyldighet är väsentlig med tanke på högskolornas verksamhet och kontinuiteten i forskningsprojekten, och bolagets beredskapsskyldighet stöder således också högskolornas funktionssäkerhet.

Några remissinstanser lyfte dessutom fram att bolagets beredskapsplaner samt uppgifter om lägesbilden av störningssituationer och undantagsförhållanden också bör ställas till högskolornas förfogande.

En remissinstans anser det vara problematiskt att CSC i lagutkastet har ålagt beredskapsskyldigheter som hör till andra aktörers lagstadgade skyldigheter. Vid beskrivningen av beredskapsskyldigheterna ska CSC:s ställning som tjänsteleverantör beaktas, varvid skyldigheterna ska beskrivas via ägarna av tjänster, lösningar och informationsmaterial, inte via leverantören. Enligt remissinstansen är paragrafen dessutom ställvis inexact formulerad. Den

anser vidare att de aktörer som utnyttjar CSC:s forskningsinfrastruktur tjänster har rätt att av CSC få information om beredskapen och lägesbilsdata om störningssituationer.

Med anledning av remissvaren har de paragrafspecifika rubrikerna i lagförslaget och paragrafernas ordalydelse och motivering preciserats. Genom preciseringarna har man bl.a. strävat efter att avgränsa lagens definition av forskningsinfrastruktur i anslutning till gemensam användning och preciserat förhållandet mellan paragrafen om tillåten försäljning till utomstående och upphandlingslagen. Paragrafen om en anknuten enhets minimiägarandel har ändrats så att det tydligare framgår att den avviker från bestämmelserna om minimiägarandel i upphandlingslagen. Också bolagets behörighet att styra beredskapen har preciserats så att den hör till alla bolagets ägare.

7 Specialmotivering

1 §. Ägarandel som ställningen som anknuten enhet förutsätter. På bolaget tillämpas inte den bestämmelse om en minimiägarandel på 10 procent som föreslås i ändringen av upphandlingslagen (RP 2/2026) i 15 § 2 mom. Bolaget kan således även i fortsättningen tolkas som en anknuten enhet till staten, de universitet som nämns i 1 § 2 mom. i universitetslagen (558/2009) och yrkeshögskolor enligt yrkeshögskolelagen (932/2014), när de övriga villkor enligt upphandlingslagen som gäller den anknutna enheten uppfylls.

CSC upprätthåller den nationella IKT-infrastrukturen för forskning, utbildning och kultur. Bolaget producerar tjänster för staten (särskilt forskningsinstitut) och för högskoleväsendet i sin helhet. Största delen av de tjänster som CSC producerar är gemensamma för högskoleväsendet. Det finns betydligt färre tjänster som en enskild högskola beställer separat, även av den anledningen att CSC inte deltar i anbudsförfaranden. I synnerhet högpresterande beräkningssystem förutsätter omfattande investeringar som det inte är möjligt att genomföra i mindre organisationer. Det handlar om stora investeringar, även nationellt sett.

Även om man i propositionen avviker från kraven på anknutna enheters minimiägarandel enligt de kommande ändringarna i upphandlingslagen, är propositionen till denna del dock förenlig med artikel 12.1 och 3 i Europaparlamentets och rådets direktiv om offentlig upphandling (2014/24/EU). Enligt ovan nämnda punkter i upphandlingsdirektivet ska ett kontrakt som en upphandlande myndighet tilldelar en privaträttslig eller offentligrättslig juridisk person inte omfattas av direktivets tillämpningsområde om samtliga följande villkor är uppfyllda: a) Den upphandlande myndigheten utövar kontroll över den berörda juridiska personen motsvarande den som den utövar över sin egen förvaltning. b) Den kontrollerade juridiska personen utför mer än 80 % av sin verksamhet för den upphandlande myndighetens räkning eller för andra juridiska personer som den upphandlande myndigheten utövar kontroll över. c) Det finns inget direkt privat ägarintresse i den kontrollerade juridiska personens kapital med undantag för icke-kontrollerande och icke-blockerande former av privat ägarintresse i kapital som krävs enligt bestämmelser i nationell lagstiftning, i överensstämmelse med fördragen, och som inte utövar ett avgörande inflytande över den kontrollerade juridiska personen.

2 §. Gemensam användning av forskningsinfrastruktur samt den anknutna enhetens gräns för försäljning till utomstående. I det föreslagna 1 mom. definieras forskningsinfrastruktur i gemensam användning. I kommissionens meddelande (Rambestämmelser för statligt stöd till forskning, utveckling och innovation, C (2022) 7388, definieras forskningsinfrastruktur på följande sätt: med forskningsinfrastruktur avses anläggningar, resurser och därmed sammanhängande tjänster som forskarsamhället använder för att bedriva forskning inom sina respektive områden; denna definition omfattar vetenskaplig utrustning eller uppsättningar instrument, kunskapsbaserade resurser såsom samlingar, arkiv och strukturerad vetenskaplig

information, informations- och kommunikationsteknik baserade infrastrukturer såsom Grid, datorutrustning, programvara och kommunikationsverktyg samt alla andra unika enheter som är nödvändiga för att bedriva forskning. Dessa infrastrukturer kan finnas på en enda plats eller vara utspridda (dvs. utgöra ett organiserat resursnätverk).

Definitionen har använts som grund för definitionen av bestämmelsen, men har avgränsats så att den mer exakt motsvarar den nationella forskningsinfrastruktur som ägs och förvaltas av CSC.

Enligt det föreslagna 2 mom. kan bolaget, utan att begränsas av den ställning som anknuten enhet som avses i 15 § i lagen om offentlig upphandling och koncession (1397/2016), på marknadsvillkor sälja kapaciteten hos de anläggningar som avses i 1 § samt resurser och sammanhängande tjänster till andra aktörer än de upphandlande enheter som utövar bestämmande inflytande över bolaget, när den kapacitet som årligen anvisas för sådan ekonomisk verksamhet uppgår till högst 20 procent av bolagets årliga totala kapacitet. Försäljningen till utomstående av forskningsinfrastruktur i gemensam användning får dock utgöra högst 20 procent av bolagets omsättning. Volymen av en eventuell försäljning till utomstående påverkas dock av högskolornas och de statliga forskningsinstitutens behov av bolagets forskningsinfrastruktur.

Den eventuella vinst som bolaget inbringar ska enligt förslaget i sin helhet återinvesteras i utvecklingen av bolaget självt.

I den utsträckning CSC till ringa del är verksamt på en öppen marknad genom att sälja infrastruktur, t.ex. i form av överskott av beräkningskapacitet, ska prissättningen vara marknadsmässig. När CSC:s prissättning följer marknadsmässiga villkor snedvrider verksamheten inte marknadskonkurrensen. CSC utnyttjar sin forskningsinfrastruktur, dvs. sina superdatorer, vid produktionen av tjänsterna.

CSC äger den utrustning som behövs för högpresterande beräkningssystem och den kapacitet för dataöverföring som hänför sig till vetenskaplig verksamhet. Denna förmögenhet kan bedömas vara forskningsinfrastruktur i den mening som avses i kommissionens tillkännagivande om begreppet statligt stöd. Det är fråga om i vilken utsträckning det är möjligt att utnyttja infrastrukturen i fråga om tjänster som produceras för andra än staten och högskolorna utan att det är fråga om statligt stöd. Användningen av forskningsinfrastruktur mellan ägare och andra kunder kan utan svårighet särskiljas. Staten och högskolorna använder forskningsinfrastrukturen till största delen för eget behov. Det är fråga om användning av infrastruktur i den mening som avses i punkt 218 i tillkännagivandet (samt punkt 21 i kommissionens meddelande 2022/C 414/01), enligt vilken syftet inte är att utnyttja tillgångarna kommersiellt, och den offentliga finansieringen av infrastrukturen faller därmed utanför reglerna om statligt stöd. CSC riktar sig inte och kan inte heller rikta in sig på marknaden. Bolaget kan inte heller delta i sådana offentliga konkurrensutsättningar där den upphandlande enheten enligt upphandlingslagen ska konkurrensutsätta sina tjänster. För det andra är den forskningsinfrastruktur som ägs av CSC avsedd att i första hand utnyttjas utanför marknaden och icke-kommersiellt.

Enligt tillkännagivandet om begreppet statligt stöd ska den anknyttande verksamheten förbli begränsad i förhållande till infrastrukturens kapacitet. Den ekonomiska användningen av infrastrukturen kan betraktas som anknyttande verksamhet om den kapacitet som årligen tilldelas sådan verksamhet inte överstiger 20 procent av den totala årliga infrastrukturkapaciteten. Sedvanliga tilläggstjänster räknas inte med när andelen anknyttande verksamhet räknas ut. Anknyttande verksamhet som riktar sig till marknaden ska också särredovisas i bokföringen.

När kapaciteten hos en LUMI-superdator som CSC förvaltar och som ägs av EuroHPC JU används för ekonomisk verksamhet iakttas med avvikelse från den nationella lagstiftningen EuroHPC JU-förordningen och upphandlingsdirektiv 2014/24/EU.

Ur bolagets synvinkel är det inte ändamålsenligt att vid användningen av kapaciteten för högpresterande beräkningssystem iakttas olika gränser för försäljning till utomstående för ekonomisk verksamhet beroende på med vilken superdatorberäkningen utförs.

Paragrafens 2 mom. utgör ett undantag från de gränser för försäljning till utomstående som enligt upphandlingslagen är tillåtna för anknutna enheter. Eftersom gränserna för försäljning till utomstående i upphandlingslagen är bundna till en andel av den anknutna enhetens omsättning, har det i 1 mom. tagits in en bestämmelse om att försäljningen till utomstående av en interoperabel forskningsinfrastruktur dock får utgöra högst 20 procent av bolagets omsättning.

3 §. Bolagets beredskapsskyldighet. Enligt det föreslagna 1 mom. ska CSC genom beredskapsplaner och förberedelser avseende verksamheten samt genom andra åtgärder säkerställa att forskningsinfrastrukturen och övriga tjänster fungerar så störningsfritt som möjligt också vid störningssituationer och undantagsförhållanden. Bestämmelsen motsvarar 12 § i beredskapslagen (1552/2011) som gäller myndigheternas beredskapsskyldighet. Beredskapsskyldigheten ska utöver undantagsförhållanden också gälla störningssituationer. Undantagsförhållanden definieras i 3 § i beredskapslagen. Med störningssituationer avses i samhällets säkerhetsstrategi (statsrådets principbeslut 2.11.2017) hot eller händelser som äventyrar livsviktiga samhällsfunktioner eller strategiska uppgifter. Störningssituationer kan orsakas till exempel av skadlig cyberpåverkan som riktas mot Finland, störningar i energiförsörjningen eller skador på anordningar.

Enligt Säkerhetsstrategi för samhället (statsrådets principbeslut 16.1.2025) är undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområdes strategiska uppgift bl.a. att se till att upprätthålla vårt utbildnings- och forskningssystem samt skydda den nationella kulturegendomen. Vid genomförandet av dessa uppgifter utnyttjar olika myndigheter CSC:s tjänster, vilket innebär att bolagets beredskap har en central betydelse för upprätthållandet av de tjänster som myndigheterna ansvarar för i störningssituationer och undantagsförhållanden. CSC:s beredskap bidrar således till att trygga kontinuiteten i det nationella utbildningssystemets verksamhet, kontinuiteten i den vetenskapliga forskningen och bevarandet av den nationella kulturegendomen. Beredskapsskyldigheten i fråga om störningssituationer och undantagsförhållanden innebär att bolaget ska beakta säkerställandet av tjänsternas kontinuitet och den nationella säkerheten redan när bolagets serviceinfrastruktur byggs upp. Innehållet i begreppet ”så störningsfri verksamhet som möjligt” i momentet och i anslutning till det den beredskapsnivå som krävs för bolagets tjänster bestäms väsentligt utifrån den styrning som bolagets ägare ger med stöd av 2 mom. och kundernas behov.

Enligt 2 mom. ska bolagets beredskap styras och övervakas av bolagets ägare. Vidare ska enligt momentet lägesbildsuppgifter om störningssituationer och undantagsförhållanden på begäran lämnas till bolagets ägare. Med stöd av momentet kan ägarna tillhandahålla bolaget styrning i fråga om beredskapen och dess tillräcklighet samt i fråga om hur kritiska olika tjänster är. Vid behov kan riktlinjerna för beredskapen behandlas i bolagets delegation, som har till uppgift att bilda ägarnas samsyn på frågor som gäller styrningen av bolaget. För statens del utövas den styrningsbefogenhet som avses i momentet av undervisnings- och kulturministeriet, som svarar för bolagets ägarstyrning. Genom bolagets skyldighet att lämna uppgifter om lägesbilden säkerställs det till denna del att bolagets ägare och samtidigt de största kunderna har en riktig och tillräcklig lägesbild av beredskapsnivån samt av störningssituationernas och undantagsförhållandenas inverkan på de tjänster som bolaget tillhandahåller.

4 §. Ikraftträdande. Den föreslagna paragrafen innehåller en sedvanlig ikraftträdandebestämmelse. Lagen avses dock träda i kraft samtidigt som den proposition som gäller ändring av upphandlingslagen (RP 2/2026).

8 Bestämmelser på lägre nivå än lag

Propositionen är inte förenad med några bestämmelser på förordningsnivå.

9 Ikraftträdande

Det föreslås att lagen träder i kraft våren 2026 samtidigt som regeringens proposition om ändring av upphandlingslagen (RP 2/2026 rd).

10 Verkställighet och uppföljning

CSC:s ägare (staten och högskolorna) ska inom delegationen för CSC följa med användningen av bolagets forskningsinfrastruktur och volymen på försäljningen på marknadsvillkor. Delegationen kan rikta CSC:s verksamhet via bolagets ägarstrategi. Dessutom kan ägarna påverka bolagets verksamhet t.ex. genom bolagsstämmor enligt aktiebolagslagen.

11 Förhållande till andra propositioner

11.1 Samband med andra propositioner

Propositionen hänför sig till regeringens proposition 2/2026 rd med förslag till lag om offentlig upphandling och koncession (1397/2016), där det föreslås att ägarandelen i ett bolag som är en anknuten enhet i fortsättningen förutsätter en ägarandel på minst tio procent. Här föreslås ett undantag från 15 § 2 mom. i upphandlingslagen.

11.2 Förhållande till budgetpropositionen

Propositionen har inga budgetkonsekvenser.

12 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Propositionen har anknytning till 16 § 3 mom. och 123 § 1 mom. i grundlagen. Enligt 16 § 3 mom. i grundlagen är forskningens, konstens och den högsta undervisningens frihet tryggad. Enligt 123 § 1 mom. i grundlagen har universiteten självstyrelse enligt vad som närmare bestäms genom lag.

Den offentliga forskningsinfrastrukturen och den kapacitet för högpresterande beräkningssystem som ingår i den är i första hand avsedda för forskning och vetenskap. Denna princip ändras inte genom propositionen. Enligt förslaget ska en eventuell försäljning till utomstående av kapacitet hos den forskningsinfrastruktur som förvaltas av CSC till andra än bolagets ägare (staten och högskolorna) begränsas till 20 procent. Såsom konstateras i motiveringen till 3 § påverkas dock volymen av eventuell försäljning till utomstående av högskolornas och de statliga forskningsinstitutens behov av att utnyttja bolagets forskningsinfrastruktur. Högskolornas och statens forskningsinstituts behov är således primära i förhållande till försäljning på marknadsvillkor. Vetenskapens och forskningens behov tryggas också genom att högskolorna är ägare till CSC och därigenom styr bolagets verksamhet.

Propositionen strider enligt regeringens uppfattning inte mot grundlagen, och kan därför behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lag

om förutsättningarna för aktiebolaget CSC – IT-centret för vetenskap Ab:s ställning som anknuten enhet, om gemensam användning av den forskningsinfrastruktur som är i bolagets ägo och om bolagets beredskapsskyldighet

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Ägarandel som ställningen som anknuten enhet förutsätter

På CSC – IT-centret för vetenskap Ab (bolaget) tillämpas inte 15 § 2 mom. i lagen om offentlig upphandling och koncession (1397/2016), nedan *upphandlingslagen*, som gäller en minimiägarandel på 10 procent som ställningen som anknuten enhet förutsätter.

2 §

Gemensam användning av forskningsinfrastruktur samt den anknutna enhetens gräns för försäljning till utomstående

Med *forskningsinfrastruktur i gemensam användning* avses utrustningar, resurser och sammanhängande tjänster som hänför sig till bolagets nationella högpresterande beräkningsmiljö och dess underhåll och användning. Den högpresterande beräkningsmiljön omfattar superdatorer, beräkningsresurser, datahantering, utbildning och expertstöd i anslutning till användningen av dessa samt stödtjänster som användningen av resurserna kräver och möjliggör.

Bolaget kan, utan att begränsas av den i 15 § 1 mom. i upphandlingslagen föreskrivna gränsen för försäljning till utomstående som gäller ställningen som anknuten enhet, på marknadsvillkor sälja kapacitet hos forskningsinfrastruktur i gemensam användning samt resurser och sammanhängande tjänster som behövs för tillhandahållande av kapaciteten till andra aktörer än upphandlande enheter som utövar bestämmande inflytande över bolaget, om den kapacitet som årligen anvisas för sådan ekonomisk verksamhet uppgår till högst 20 procent av bolagets totala årliga kapacitet för forskningsinfrastruktur i gemensam användning och till den del denna kapacitet inte behövs för eget bruk av upphandlande enheter som utövar bestämmande inflytande. Försäljningen till utomstående av forskningsinfrastruktur i gemensam användning får dock utgöra högst 20 procent av bolagets omsättning.

3 §

Bolagets beredskapsskyldighet

Bolaget ska genom beredskapsplaner och förberedelser för verksamhet samt genom andra åtgärder säkerställa att den forskningsinfrastruktur som bolaget förvaltar samt dess övriga tjänster fungerar så störningsfritt som möjligt också vid störningssituationer och undantagsförhållanden.

Bolagets ägare styr och övervakar bolagets beredskap. Lägesbildsdata i fråga om störningssituationer och undantagsförhållanden ska på begäran lämnas till bolagets ägare.

4 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 5 mars 2026

Statsminister

Petteri Orpo

Forsknings- och kulturminister Mari-Leena Talvitie